

A Union of Protection: Amnesty Internationalin strategia pakolaisten suojelemiseksi Euroopassa

Elokuun 2015 loppuun mennessä Eurooppaan on saapunut yli 350 000 ihmistä suojelun tai paremman elämän toivossa. Pelkästään Kreikan saarille on saapunut yli 244 000 ihmistä, joista 90 prosenttia on sodan runtelemista maista kuten Syyriasta, Afganistanista ja Irakista. Meneillään on maailman laajin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan. Maailmassa on 19,5 miljoonaa pakolaista, joista 80 prosenttia asuu kehitysmaissa.

Sen sijaan, että Euroopan valtioiden johtajat olisivat päättäneet osallistua pakolaisten vastaanottamiseen, he ovat keskittyneet rajojen valvomiseen rakentamalla aitoja ja värväämällä EU:n naapurivaltiot portinvartijoiksi. Tänä vuonna lähes 2 800 ihmistä on menehtynyt matkalla turvaan Eurooppaan. Amnesty tutkimus Kreikassa, Unkarissa ja muualla Euroopassa osoittaa, että pakolaisten vastoinkäymiset eivät pääty Eurooppaan savuttaessa. Tilanne ei voi jatkua, eikä sen tarvitse jatkua. Nyt tarvitaan yhteinen vastaus hätään ja perustavanlaatuisia muutoksia EU:n turvapaikkajärjestelmään.

Amnesty International vaatii EU:n johtajilta seuraavia toimia:

- 1. Kuolemat vaarallisilla reiteillä on estettävä tarjoamalla lisää turvallisia ja laillisia reittejä EU:n jäsenvaltioihin.** Tämä voidaan saavuttaa seuraavin keinoin: korottamalla pakolaiskiintiötä merkittävästi, myöntämällä humanitaarisia viisumeja ja lisää oleskelulupia perheenyhdistämisen nojalla. Tämä alentaisi vaarallisille pakoreiteille lähtevien pakolaisten määrää, vähentäisi EU:n rajavaltioiden painetta, mahdollistaisi oikeudenmukaisemman vastuunjaon pakolaisista globaalisti ja EU:n sisällä, sekä vähentäisi ihmisalakuljettajien keräämiä tuottoja.

Amnesty Internationalin arvioiden mukaan seuraavan kahden vuoden aikana tarvitaan uudelleensijoittamispaikat 1,38 miljoonalle pakolaiselle. Laskelma perustuu UNHCR:n viimeisimpään arvioon, jonka mukaan tällä hetkellä suojan tarpeessa on 1,15 miljoonaa pakolaista. Suojelua tarvitsevien pakolaisten määrä tulee todennäköisesti kasvamaan. EU:n jäsenvaltiot muodostavat vauraan poliittisen alueen, jonka tulisi vastaanottaa ainakin 300 000 pakolaista EU:n ulkopuolelta seuraavan kahden vuoden aikana. Tämä voitaisiin toteuttaa joko olemassa olevien kiintiöpakolaisohjelmien tai EU:n velvoittavan ohjelman puitteissa.

- 2. EU:n maarajoille saapuvat pakolaiset on päästettävä hakemaan turvapaikkaa.** Turvaan pääseminen maateitse voi vähentää vaarallisia merenylityksiä. Rajanylityspaikoilla turvapaikkaa hakevat ihmiset on päästettävä EU:n alueelle riippumatta siitä, onko heillä voimassaolevia matkustusasiakirjoja. Pakolaisille on oltava riittävästi avoimia ja turvallisia rajanylityspaikkoja asianmukaisissa maantieteellisissä paikoissa.
- 3. Rajavaltioiden välitöntä painetta on helpotettava tukemalla EU:n sisäistä uudelleensijoittamista ja osallistumalla siihen.** Komission ehdotus uudelleensijoittamisesta on toteutettava välittömästi, mutta vain väliaikaisena toimenpiteenä. Sen lisäksi on ryhdyttävä tässä asiakirjassa mainittuihin toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on pidempiaikainen, kestävä ratkaisu: turvallisia ja laillisia reittejä EU:n alueelle on lisättävä ja on toimeenpantava yhteinen turvapaikkajärjestelmä, joka takaa yhdenvertaiset oikeudet EU:n alueella. Pakolaisille on myönnettävä vapaa liikkuvuus EU:n sisällä. Uudelleensijoittamisessa on huomioitava siihen osallistuvien ihmisten tarpeet ja toiveet sekä kunnioitettava perheiden yhtenäisyyttä.

- 4. Ihmisoikeusloukkaukset EU:n ulkorajoilla on lopetettava.** Laittomat käännetykset rajoilta (nk. push-backs), epäasiallinen kohtelu ja liiallinen tai tarpeeton voimankäyttö on lopetettava. Ihmisoikeusloukkausten uhreilla on oltava pääsy oikeussuojakeinoihin. Jäsenvaltioiden on taattava välittömät, riippumattomat ja perusteelliset tutkimukset väitetyistä ihmisoikeusloukkauksista ja saatettava tekoihin syyllistyneet vastuuseen. EU:n perussopimusten vartijana Euroopan komission tulee käynnistää rikkomusmenettely niitä valtioita vastaan, jotka loukkaavat EU:n yhteistä turvapaikkajärjestelmää.
- 5. EU:n rajavaltioille annettavaa taloudellista, teknistä ja operatiivista tukea turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseksi ja turvapaikkahakemusten käsittelemiseksi on lisättävä merkittävästi.** Kaikkia EU:n ja jäsenvaltioiden relevantteja virastoja on välittömästi mobilisoitava tukemaan vastaanottojärjestelmiä ja turvapaikkahakemusten käsittelyä keskeisillä saapumispaikoilla.

Mikäli Euroopan muuttoliiketrategiassa mainitut “hotspotit” toteutetaan rajavaltioissa, on niissä keskityttävä seuraaviin toimiin: pääsy tehokkaaseen yksilölliseen turvapaikkamenettelyyn ja riittävät vastaanotto-olosuhteet on turvattava kaikille turvapaikanhakijoille. Tämä turvaisi pakolaisten oikeudet näiden saapuessa Eurooppaan ja vähentäisi luvattomia siirtymistä EU:ssa.

- 6. Pakolaisille on annettava vapaa liikkuvuus EU:ssa.** On muutettava EU:n lainsäädäntöä, joka rajoittaa EU:n jäsenvaltioista turvapaikan saaneiden muuttamista EU:n sisällä (esimerkiksi neuvoston direktiivi pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta). On perustettava järjestelmä, jossa kansainvälistä suojelua koskevat myönteiset päätökset tunnustetaan vastavuoroisesti EU:n jäsenvaltioissa. Nämä toimet vähentäisivät luvattomia muuttoja EU:n sisällä, yhdistäisi perheitä, helpottaisi kotoutumista ja vähentäisi EU:n rajavaltioiden painetta.
- 7. Vastaanottoa ja turvapaikkamenettelyä koskevia yhteisiä sääntöjä on noudatettava kaikissa EU:n jäsenvaltioissa.** Komission on tehokkaasti valvottava yhteisen turvapaikkajärjestelmän noudattamista kaikissa jäsenvaltioissa, etenkin turvapaikkamenettelyissä ja vastaanotto-olosuhteissa, jotta voidaan taata ihmisoikeusvelvoitteiden mukainen toimeenpano. Sekundääriset luvattomat liikkeet EU:n sisällä voidaan estää ainoastaan yhteisellä turvapaikkajärjestelmällä, joka takaisi yhtenäiset oikeudet vastaanotossa, turvapaikkamenettelyssä ja kotoutumisessa koko EU:n alueella.
- 8. On pidättäydyttävä kehittämästä yhteinen lista “turvallisista alkuperämaista”.** Pakolaisstatuksen määrittäminen on yksilöllinen käsittely, joka pohjautuu henkilökohtaisiin olosuhteisiin. Tästä syystä mitään maata ei voi yleisesti todeta “turvalliseksi”. Turvallisen alkuperämaan käsite vie pohjan turvapaikanhakijan oikeudesta oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen turvapaikkamenettelyyn, sillä se asettaa usein suhteettoman korkean todistustaakan niille turvapaikanhakijoille, jotka saapuvat “turvalliseksi” luokitelluista maista. Käsitteen soveltaminen voi johtaa turvapaikan epäämiseen kokonaisilta ihmisryhmiltä ja pahimmassa tapauksessa se voi johtaa jopa palautuskiellon loukkaamiseen. Se on myös turvapaikanhakijoiden eriarvoista kohtelua kansallisuuden vuoksi pakolaisyleissopimuksen 3 artiklan vastaisesti.

- 9. Etsintä- ja pelastuskapasiteetti pääasiallisilla siirtolaisreiteillä on mitoitettava vastaamaan lähtöarvioita.** Amnesty International kehottaa Euroopan johtajia pitämään Välimerellä olevat merivoimien ja ilmavoimien joukot sijoitettuna niin lähellä Libyan aluevesiä kuin se on tarpeen merihätään joutuneiden pakolaisten ja siirtolaisten auttamiseksi. Kapasiteetti on pidettävä samalla tasolla niin kauan kuin Keski-Välimerellä on yhtä suurta liikehdintää kuin tällä hetkellä. Salakuljettajien veneiden haltuun ottamiseksi ja tuhoamiseksi suunnitellut toimet eivät saa häiritä niitä laivueita ja lentokoneita, jotka partioivat merellä tarkoituksenaan pelastaa merihädässä olevia. Euroopan johtajien on varmistettava, että mereltä pelastetut pääsevät turvaan ja että heillä on pääsy tehokkaaseen turvapaikkajärjestelmään.

- 10. Läpikulkuvaltioita on kehotettava ja tuettava luomaan ihmisoikeuksia noudattavat turvapaikka- ja maahanmuuttojärjestelmät.** Kolmansien valtioiden kanssa solmittavat sopimukset maahanmuutosta ja siirtolaisuudesta on keskityttävä niitä koskevien ihmisten tarpeisiin. Sopimuksilla on lisättävä, ei vähennettävä, ihmisten mahdollisuuksia päästä kansainvälisen suojelun piiriin silloin kun heillä on siihen tarvetta.

- 11. Humanitaarista avustusta pakolaiskriiseille EU:n ulkopuolelle on lisättävä.** YK:n avunpyynnöt humanitaariselle avulle, mm. ruokaan, suojaan, terveyteen ja opetukseen vaativat lisää rahoitusta. YK:n pakolaiskomissaari António Guterres varoitti tällä viikolla, että maailman humanitaarisen yhteisön varat ovat lopussa. Rahoituksen puuttumisella on vakavia seurauksia pakolaisten olosuhteisiin Lähi-idässä ja muualla.